

## IZA MÁSİK ARCA

KOVÁCS LUKÁCS

Alacsony, jól öltözött nő jött velünk szemben. A szeme vonta magára a figyelmet. Csaknem világító kék szeme volt.

— Izának hívják — mondta a feleségem, miután üdvözölték egymást.

Amikor első férjétől vált, akkor kezdett a könyvtárba járni. Könyvkölcsönzéskor mindig magával hozta a gyerekeit. Andrea ötéves volt akkor, Csaba másfél lehetett. Izgó-mozgó volt mindkettő: koloncként lógtak rajta. Hogy kedvére válogathasson a könyvekben, a kicsit rendszerint az ölembe vettem.

Kolléganőmtől hallottam, hogy nem él együtt a férjével. Míg ő a gyermekágyat nyomta, férje megcsalta a város legrosszabb nőivel.

Erről — s a válásról, ami épp folyamatban volt — sose beszéltünk. Senki nem sejtette volna, hogy ilyen megpróbáltatáson megy keresztül. Gyerekeire nem szólt szigorúan, sem ideges hangrezdüléssel. Az volt a benyomásom — vízifesték-halványkék szeme okozta —, hogy belső harmóniája, öntudatlan lelki derűje nem vesz tudomást a családi életében történő változásokról.

Záróra után gyakran együtt indultunk hazafelé. Egyszer ez történt: ahogy a téren át akartunk menni, Iza megtorpan. Fölnézek, s a férjét látom közeledni kerékpáron. Andrea elébe fut, és kétszer kiált: „Apa! Apa!” A férfi majdnem elüti, és elhalad, mintha semmi sem történt volna.

S ami még meghökkentett: Iza arca. Semmi nem tükröződött az arcán. Annyira se rezzent fel, mint amikor megszokott időben harang kondul.

A következő évben jóval többen iratkoztak a könyvtárba, meg-

nőtt a forgalom. Kisegítőre volt szükségünk. A tiszteletdíjas fél munkaidőt Izának ajánlottuk fel.

A válasz jót tett neki. Nemcsak higgadt, vidám is volt, bár kissé fáradtnak, néha gyötörtnek látszott. Munkájára (a postán dolgozott), az éjszakai ügyeletre panaszkodott. Az éjszakai ügyeletek sápadttá tették, szeplői tavaszosan virítottak.

Alig dolgozott pár hetet, észrevettük, hogy fogy. Olyan szárcsa-féle volt akkorjában, mint a bakfisok. Tanácsoltuk, hogy délutáni váltáskor fél órával később jöjjön, hogy ebédelni jusson ideje. Vonnakodva elfogadta, de ez nem könnyített a helyzetén. Fülfájós kislfiával orvoshoz kezdett járni, s így, amikor ezt az engedményt délelőttre is alkalmazta, semmi kifogást nem emeltünk. Sőt az ellen sem, amikor a fél órából fokozatosan háromnegyed, végül pedig egy óránál is jóval több lett.

Am mindez csak azt eredményezte, hogy Iza mindinkább az úzótt vad benyomását keltette. Különösen, ha az általa kialakított engedményen túl is késett pár percet. Bántotta a lelkiismeretét az a másfél órán túli pár perc, és hiába próbáltuk, nem lehetett megnyugtatni. Másnap aztán még többet késett, és tudtuk, hogy valami történt, s ő elmesélte, hogy anyja a konyhát meszelteti, a gyerekeket most egy ideig nem bízhatja a gondjaira . . .

Minél jobban bonyolódott a helyzete, annál inkább csodáltuk akaraterejét, törekvését, hogy mindenütt helytálljon; anyai gondoskodását, azt, hogy ilyen körülmények között vizsgára készül, hogy végre diplomáljon; törékeny testének rejtett energiáit.

És vidámságát. Mert változatlanul vidám volt, bár ennek nem voltak különösebb megnyilvánulásai. De sosem panaszkodott. Illetve csak olyankor, szinte elnézésünket kérve, amikor előre sejtette, hogy másnap újabb problémái lesznek. A szomorúság, reménytelen elkeseredés helyett a boldogság láthatatlan deleje lengte körül, ami helyzetéből sehogy sem következett. Lényét ez titokzatossá, de vonzóvá is tette. Tekintélytelen külseje megszépült általa, bármit mulasztott, bármiben tévedett, minden bocsánatosná vált.

Mi ugyan a legpedásabbnak ismertük meg, de zilált körülményei azt eredményezték, hogy olykor a statisztikát nem vezette, máskor a kartonokat nem tartotta rendben. Annál inkább csodáltuk a maga dolgaiban tanúsított ügyességét és férfias jártasságát. Mindig intézett valamit, s mindig eredménnyel.

Elintézendő ügyei mégis halmozódtak. Váltáskor ő kapta a la-

kást, de bútora alig maradt. Most tévét és bútort vásárolt. Mielőtt berendezte a szobákat, az egész lakást kimeszeltette. A mester csak munkaidő után dolgozott, és az egyik szobát többször is átfestette. Először halvány-, aztán narancssárgára, végül piruló őszibaraack-színűre. Ez utóbbi épp olyan lett, amilyennek Iza elképzelte. S miután a bútort megkapta, a szobákat berendezte (Misi segítségével, akiről kivételesen lelkesedve beszélt), az őszibaraackszínűt csakhamar kiadta egy helyi gyár nyugatnémet ügyfelének, később egy-egy kereskedelmi utazónak, s legvégül egy építész mérnöknek.

Történt — még bútorvétel utáni napokban —, hogy Iza a postán szabadnapos volt, nyolcra kellett volna jönnie. Tizenegy után érkezett, mert — panaszkodva mesélte — megérkezett Misi, s reggelit kellett hogy készítsen neki.

A könyvtárnak mindig akad kései látogatója. Egy hórihorgas fiatalember, akit azelőtt a könyvtár tájékán látni se lehetett, most naponta megjelent, s épp akkor bújta legelmélyültebben a *Sportske novostit*, amikor zárni akartunk. Az udvariassági jelenet előtt ilyenkor ezt súgjuk egymásnak: na, kirúgom az illetőt vagy: elvégzem a söprögetést. De Izának ezúttal nem akadt sietős dolga:

— Hagyjad, majd én bezárok — mondta. — Ő a festő.

Létrát hamarosan megkedveltük nevéért, esetlenségéért és szüntelen zavaráért, melyet aránytalanul hosszú végtagjai miatt érzett.

— Leráznám — beszélte nekünk Iza —, de nem képzelitek, mennyire ragaszkodnak hozzá a gyerekek. Mióta Létra megtanította, Andrea mindig csak dominózni szeretne.

A barátság épp hogy kialakult köztünk, s Létra egy ajándéktárgyat csomagoltatott be velem. Míg a kertitörpére formázott éjjeli lámpát csomagoltam, tanácsot kért. Egy nála idősebb nővel folytat viszonyt, mondta. Elvonná feleségül, de a nő őt lenézi, és abban is biztos, hogy másokkal is lefekszik.

Első pillanatban Izára gondoltam. Aztán elresteltem magam, mert beláttam, hogy ez mekkora képtelenség. Hamarosan újra felébredt bennem a gyanú. Megjelent Misi. Akkor nem értettem, most úgy látom, Iza azért fogadta túlzott örömmel s váltott testvéri csókot a furcsa alakkal, hogy zavarát leplezze.

Margit és én hűledeztünk.

Az illető 45—50 év körüli lehetett. Zömök volt, mint egy vas-tag, fekete héjú görögdinnye, s a nadrágja a bokáig ért. Olajtól fényes, cigányosan fekete haja a homloka közepétől nőtt, és hátra,

a koponyájára simult. Egy szalagnyi széles, hosszú hajcsomó időnként acélrugóként elvált a helyéről, és az arcába kunkorodott.

— Mit isztok, lányok? — kérdezte bemutatkozás helyett...

Izát ezentúl másnak láttam. Szertefoszlott az a legenda, amit magam alkottam róla. Sznob, gondoltam, ha valami komoly könyvet választott, vagy ha elmondta, milyen komolyzenelemessel bővítette gyűjteményét. Őszinte hangrezdüléseit is színészi mestermutatványnak tekintettem.

De néha zavartalan tiszta szemébe pillantva aggódni kezdtem: nem vagyok-e igazságtalan, amikor feltételezem róla, hogy épp Csiszárral... (Misit hívtuk így Margittal Iza mögött.) Végül is kizártam ezt a lehetőséget.

Izát egy év múlva ugyanolyannak láttam, mint ismeretségünk elején. Már nem dolgozott nálunk, de bejött időnként. Németországi útja után pedig, amit eddig sosem tett, meghívott az otthonába.

A meghívás késő délutánra szólt, s én épp villanygyújtás idejében érkeztem.

Csodálatosan berendezett lakás fogadott. Elsőrendű bútor, puha és kényelmes fotelek, süppedős szőnyeg; sztereorádió, gramofon és magnó. A rádió szólt, könnyűzenét sugároztak.

A dísz tárgyak közül nem hiányzott a kristályholmi, csipkére helyezve, a szoba mégis otthonos volt és meleg. Az ilyen szobák akkor ridegek és kényelmetlenek, ha kínos rend uralkodik, s egy porszemnek sem szabad tompítani az üveg, a porcelán, a lakk ragyogását.

Iza kávéfőzt. Eközben nyílt az ajtó, s egy magas, csontos férfi lépett be, de amikor meglátott, visszalépett. Fölöttébb meglepődhetett, de én még nagyobb zavarba jöttem. Iza látta a néma jelenetet.

— Mindig megérzi a kávészagot — mondta olyan melegséggel a hangjában, mintha kisgyermekről beszélne, aki már fürdéskor cuppog, mert tudja, hogy utána az anyja megszoptatja.

— Na persze, nem is mondom: Lacinak hívják. Ő az első állandó lakóm. Építézmérnök, nemrég kezdett dolgozni.

Kevés szünet után — ábrándos hangon — folytatta.

— Össze fogunk házasodni. Csak — aggályoskodott — olyan kényelmetlen ez... Mit fognak majd szólni, hogy épp a bérlőmmel kötök házasságot?

E kicsinyes aggály hallatára rám tört a részvevő meleg barátság és szeretet érzése, amit eddig egyszer sem éreztem Iza iránt.

Iza elmesélte németországi útját. A szőnyeggyár ügyfele és családja látta vendégül másfél hétig. Herbert néhány napos itt-tartózkodása idején Izánál szállt meg, s a vendégszeretet viszonzásául hamarosan meghívta, sőt elébe jött a határig. Egy kellemetlenség történt ez alkalommal; a parkolóhelyen nekihajtottak a kocsijának. A kocsni szélvédője megrepedezett, ki kellett cserélni, s ezért csak két nap múlva folytathatták az utat.

Iza elbeszélésében fontos helyet kapott ez az epizód. Biztosan a német asszony miatt van ez: ha a német feleségének lennék, egy szót se hinnék az egészből, töprengtem. De nekem semmi okom, hogy ne higgyek. Ahogy Izának sem, hogy mentegetőzzön. Ha más történt volna, vajon miért próbálná e mesével leplezni az igazságot? Hallgatnia róla tökéletesen elég lenne.

— Mit szólsz az ajándékhoz? A vámot is Herbert rendezte — dicsekedett Iza, s bekapcsolta a színes tévét.

Amikor a szobába léptem, nem figyeltem fel a csodálatos készülékre. Később féloldalt ültem, s inkább a bútor faragása, a díszkötésű könyvek s a csodálatos lemezgyűjtemény vonták magukra a figyelmemet. Most sem a tévét néztem, mely épp villogni kezdett rikító színeivel, hanem az állvány alá helyezett kertitörpeforma éjjelilámpát, melyet Iza a tévével együtt bekapcsolt.

Megpróbáltam úgy ülni, hogy ne lássam. De a törpe, száját szélesre húzva, egy amfora fedezékéből előkandikált, s tán mondanom sem kell, mennyire megdermesztett buta, semmitmondó mosolyával.